

Vókó György

A büntetés tana szerzőjéről

Emlékezés Földvári Józsefre halála évfordulóján

A Magyar Börtönügyi Társaság alapító, első elnökétől egy éve vettünk végső búcsút. Tudjuk, a búcsúzás része életünknek, az egyik óra követi a másikat rendíthetetlen makacssággal. *Contra vim mortis non est medicamen in hortis* (a halál ellen nincs orvosság). Az ember, bármilyen erős jellem is, kiszolgáltatott a halálnak. Az elmúlás nagyon kegyetlen, azonban „a sors ellen nem lehet tusakodni” – tartja a latin mondás is (*nulla punga contra fatum*).

A végzetes, könyörtelen betegséget elnökünk méltósággal, türelemmel és bölcsességgel viselte. Szenvedései közepette is tudatában volt annak, hogy mindaz megmarad, amit ő alkotott, teremtett, amivel mindannyiunkat gazdagabbá tett. A mi dolgunk, hogy életművét megbecsüljük, őrizzük. Földvári József abíit, non obilit – elhalálozott, de nem halt meg –, emlékét életműve éltetni fogja.

A Magyar Börtönügyi Társaság elnöki tisztét nagy felelősséggel látta el. Mindig a közösség iránti felelősség jellemezte. Nemcsak tudós és tanár, hanem *homo politicus*, közéleti ember is volt. Határozottan és egyértelműen nyilvánította ki véleményét, amiből ok nélkül nem engedett.

Professzor úr elkötelezett híve volt a büntetőjog humanista eszményeinek, a törvény és a törvényesség tiszteletének, az állampolgári garanciák védelmének. A tudományos divatoktól, ötletszerű rögtönzésektől és szélsőségektől távol tartva magát mindig a maradandó értékeket tartotta szem előtt. Elméleti állásfoglalásaiban a következetesség, a vitában a mértéktartás, döntéseiben a tárgyilagosság jellemezte.

Fontos szerepet játszott a demokratikus átalakításban a letűnt rendszer törvénysértéseinek feltárásával. A koncepciók elemeket tartalmazó büntetőügyek felülvizsgálatára 1989-ben létrehozott bizottság társelnökeként a jogász albizottság vezetője volt. Feltárta a jogalkotásban, a joggyakorlat irányításában és a jogalkalmazásban előfordult törvénysértéseket, jogtalanságokat; javaslata alapján született meg a második semmisségi törvény, az 1990. évi XXVI. Törvény. Az Alkotmánybíróság által felkért szakértőként közreműködött 1990-ben abban az eljárásban, amelyet a Halálbüntetést Ellenzők Ligája kezdeményezett a halálbüntetés alkotmányellenességének kimondása érdekében, erkölcsi-politikai kérdésnek tartva a halálbüntetést.

Az Alkotmánybíróság egy másik döntése kapcsán a *nullum crimen et nulla poena sine lege* elve értelmezése kapcsán arra a következtetésre jutott, hogy az alkotmányjogi szabály csak a *crimenre* és a *poenára* vonatkozik, s a retroaktív hatály tilalma nem érinti a büntethetőség ezeken kívül eső feltételeit és akadályait.

Sok-sok műve közül társaságunkhoz – a Magyar Börtönügyi Társasághoz – legközelebb álló, maradandó értékű monográfiája *A büntetés tana*¹, amely a jogszabályok mellett a büntetés reális vonatkozásait is tartalmazza. Fontos érdeme a jogi és a „jogon kívüli” tudományok – a pedagógia, a pszichiátria, a szociológia – ismeretanyagának összekapcsolása. A büntetés kiszabásával foglalkozó rész az elméleti alapok gondos kimunkálását az akkori hazai ítélkezési gyakorlat átfogó bemutatásával, elemzésével és bírálatával egészítette ki. A büntetőjogi tudományos vizsgálódást kiterjesztette a bírói ítélet meghozatala utáni szakaszra, a büntető felelősségre vonás folyamatának harmadik szakaszára, a büntetés-végrehajtási jogi és pönológiai kérdésekre is, ami igen bátor tett volt abban az időszakban. Felhívta a figyelmet arra, hogy az elítélt nem tárgya, hanem alanya a büntetés-végrehajtási jogviszonyoknak, akit jogok illetnek meg.

A kriminálpolitikáról szóló monográfiája² a téma első összefoglaló jellegű műve volt az 1980-as években hazánkban. Földvári József e munkájában különbséget tesz a törvényhozás és a jogalkalmazás kriminálpolitikája között, amely nemcsak a bírói ítéletig terjed, hanem a büntetés-végrehajtást is magában foglalja. Kifejezésre jut a műben a Liszt-i gondolat, amely szerint a kriminálpolitika áthághatatlan korlátját maga a büntetőjog jelenti, és hogy a büntető törvénykönyv a bűnelkövető érdekét is védi, lényegében a bűnelkövető Magna Charta Libertatum-jaként érvényesül. A könyv szerzője a bűnözés új kihívásaival számot vetve H. H. Jeschek és H. Zipf munkásságát is közvetítette.

Földvári József *Az egység és halmazat határesetei a büntetőjogban* című monográfiájában³ alapozta meg bűncselekménytani felfogását, amit az 1995-ben kiadott a Finkey-émlékkönyvben tömören így fogalmazott meg: „A bűnhalmazat alapvető feltétele tehát a sértett, veszélyeztetett jogtárgyak többsége.”⁴ A gyakorlati jogalkalmazás évtizedek elteltével sem jutott egységes álláspontra ebben a hasznos vitát kiváltó kérdésben, a Btk. indokolás Földvári professzor tantételét fogadta el.

Meghatározó tudományos irányzatot teremtett a bűncselekménytanban és a büntéstanban, megfelelő hangsúlyt tudott helyezni a tágabb értelemben vett bűnügyi tudományok művelésére is. Kilenc tankönyvében minden alkalommal tudott újat nyújtani.

A Pécsi Tudományegyetem rektoraként sokat fáradozott az egyetem bővítéséért, amely – az általa elindított folyamat hatására – ma már Magyarország legnagyobb egyetemévé vált.

¹ Budapest, Közgazdasági és Jogi Tankönyvkiadó, 1970.

² Kriminálpolitika. Budapest, Közgazdasági és Jogi Tankönyvkiadó, 1987.

³ Budapest, Közgazdasági és Jogi Tankönyvkiadó, 1962.

⁴ Földvári József: Finkey Ferenc és a bűnhalmazat tana. In: Finkey Ferenc 1870–1949. Emlékkönyv. (Szerk. Szathmáry Béla.) Sárospatak, 1995. 52.